Moravské zemské muzeum
Metodické centrum muzejní pedagogiky

VELIKONOCE NA RÝMAŘOVSKU A V OPOLSKÉM SLEZSKU

6. 4. – 30. 4. 2017

Závěrečná práce pro kurz Základy muzejní pedagogiky

Autorka edukačního programu: Mgr. Jana Štolfová
Městské muzeum Rýmařov

Rýmařov 2017

Obsah

1. Úvod 3
2. Základní informace o programech 6
2.1 Velikonoční workshop 6
2.2 Muzejní animace pro předškolní děti 6
2.3 Muzejní animace pro žáky 3. – 5. třídy základní školy 6
3. Cíle programů 7
3.1 Velikonoční workshop 7
3.2 Muzejní animace pro předškolní děti 7
3.3 Muzejní animace pro žáky 3. – 5. třídy základní školy 7
4. Obsah programů 9
4.1 Velikonoční workshop 9
4.2 Muzejní animace pro předškolní děti 9
4.3 Muzejní animace pro žáky 3. – 5. třídy základní školy 11
5. Evaluace 15
6. Příklad dobré praxe 16
Seznam použité literatury 18
Příloha č. 1 – Pracovní listy pro žáky 3. – 5. třídy základní školy 19
Příloha č. 2 – fotodokumentace velikonočního workshopu 22
Příloha č. 3 – fotodokumentace animačních programů 24

1. Úvod

Městské muzeum Rýmařov (Stadt-Museum Römerstadt) založil v roce 1901 textilní podnikatel, mecenáš kultury a dřívější starosta Wilhelm Ludwig (1853-1943). Společně s Karlem Bergerem spolupracoval na vydání rýmařovských dějin *Geschichte der Stadt Römerstadt*. Sbírkový fond rýmařovského muzea, které se původně nacházelo v přízemí radnice, obsahoval předměty, které byly darovány obyvateli města, bohatými mecenáši (hrabaty z Harrachu) a krajany v cizině. Čítal geologické, zoologické, etnografické a historické exponáty převážně z Rýmařovska, ale i z exotických oblastí.[1] V roce 1944 bylo muzeum uzavřeno před blížící se frontou a v následujícím roce došlo ke stěhování, ztrátám a ničení sbírek. V roce 1955 mělo být muzeum obnoveno a zbylé sbírky instalovány v současné budově Městského muzea v měšťanském domě na náměstí po rodině Springerů. K tomuto záměru nakonec nedošlo. Na konci 50. let 20. století byla část sbírek zničena, protože „*šlo převážně o muzeální sbírky mající vztah výlučně k německým kulturním dějinám*“.[2] Rýmařovské muzeum bylo obnoveno až v listopadu roku 1991 a to zásluhou Společnosti pro obnovu Městského muzea v Rýmařově. Součástí muzea jsou dvě galerie – Octopus a Pranýř, kde se několikrát do roka konají výtvarné, historické a etnografické výstavy.

Výstava „Velikonoce na Rýmařovsku a v Opolském Slezsku“, která vznikla díky spolupráci Městského muzea Rýmařov (MMR) s muzeem Wsi Opolskiej w Opolu, byla naplánovaná v rámci projektu „Kulturní sblížení“ a spolufinancovaná z fondu mikroprojektů Euroregionu Praděd. Její zahájení v MMR proběhlo vernisáží ve čtvrtek 6. dubna 2017 v sedmnáct hodin. Návštěvníci si ji mohli prohlédnout do 30. dubna 2017. Od 5. až do 31. května bude ke zhlédnutí v muzeum Wsi Opolskiej w Opolu. Při příležitosti konání dubnové velikonoční výstavy v MMR byl realizován výtvarný workshop, připraveny animační programy pro mateřské a základní školy v celém rýmařovském regionu.

Cílem velikonoční výstavy je přiblížit návštěvníkům tradice a zvyky našeho regionu, jelikož *„pohraničí, zvláště to někdejší sudetské, je dosud vnímáno jako kraj se ztrátou kulturní paměti, jako místo, jehož tradice byly odsunem původního obyvatelstva přerušeny a nové v dosídleneckém kotlíku přistěhovalců odevšad nezakořenily“*.[3] Velikonoce se tady slaví stále, ale ve srovnání s opolským regionem, kde jsou velikonoční tradice a zvyky velmi živé

[1] KAREL, Jiří – PLESKÁ, Leona. Muzeum na počátku třetího tisíciletí. In: *Střední Morava. Vlastivědná revue*, 2002, roč. 8, č. 14, Olomouc: Memoria Olomouc, s. 139-142.
[2] MÜLLER, Petr – VYHLÍDAL, Michal. *Muzeum Rýmařov, Galerie Octopus*. 1. vyd. Rýmařov, 2016, s. 4.
[3] PŘIKRYLOVÁ NESETOVÁ, Zdenka. Jak se slaví svátky jara u nás a v Polsku. *Rýmařovský horizont*, 2017, roč. 19, č. 8, s. 19.

(různé techniky zdobení velikonočních kraslic si předávají z generace na generaci), se ty naše zdají být poněkud chudší.

Koncepci výstavy vytvořil pracovník MMR kurátor Michal Vyhlídal. Rozhodl se prostor malého sálu věnovat Velikonocům na Rýmařovsku a prezentovat zde exponáty pocházející ze sbírek MMR, které jsou spojené s Velikonocemi nejen coby svátky jara, ale i nejvýznamnějšími svátky křesťanskými. Jakmile návštěvník vstoupí do malého sálu Galerie Octopus, může si přečíst základní informace o českém a polském muzeu a jejich spolupráci. Naproti vstupu je situován trojkřídlý oboustranný informační panel s texty v českém a polském jazyce, které jsou doplněné historickými fotografiemi Rýmařovska.[4] Texty přibližují velikonoční obřady a zvyky, které během pašijového týdne udržovalo německé obyvatelstvo v rýmařovském regionu. Na stěnách visí velkoformátové malované kraslice ze sbírek Muzea Wsi Opolskiej. Ve vitríně vlevo při vstupu jsou umístěny předměty spojené se svátky jara – forma na pečení beránka, ošatka na chléb, džbán, ale i se svátky křesťanskými – několik menších kovových křížků a další náboženské artefakty. Na velkém panelu dominuje obří dřevěná řehtačka z kostela Máří Magdaleny (Horní Město u Rýmařova) z přelomu 19. – 20. století. V poslední vitríně jsou vystaveny velikonoční pohlednice z dvacátých let minulého století, které obdržela M. Veverková od Kateřiny K. až z daleké Ameriky.

Výstava pokračuje ve velkém sále, v jehož prostoru jsou orientovány tři panely s česko-polskými texty, které lemují fotografie. Autorem polských textů, jež byly přeloženy do českého jazyka, je etnograf a kurátor opolského muzea Bogdan Jasiński. Informují o lidových tradicích a zvycích opolského regionu, které jsou stále velmi živé a každoročně se jim v Polsku věnuje veliká pozornost. Galerijní prostor je doplněný o dva sokly, na kterých jsou k vidění kraslice ze sbírek opolského muzea. Návštěvník si může prohlédnout tři techniky, které jsou dodnes v Polsku v oblibě. Typické pro Opolské Slezsko jsou kroszonki. Vejce je obarveno přírodními nebo umělými barvivy, a následně zdobeno vyrýváním pomocí speciálního nožíku. Vyškrabováním kraslic se v minulosti věnovaly především dívky, ale dnes je tato kreativní činnost oblíbená i u mužů. Spolu s příchodem repatriantů z východu Polska v roce 1945 se v Opolském Slezsku rozšířilo zdobení vajec technikou voskové batiky, kterým se říká pisanky. Tento nejstarší známý způsob zdobení velikonočních vajec se sice na tomto území vyskytoval už dříve, ale byl z velké části zapomenut. Poslední ukázku představují vajíčka dekorovaná jezerní sítinou doplněnou barevnými stužkami, které jsou poskládány do

[4] Texty zpracoval Michal Vyhlídal, který čerpal z textů Zdenky Přikrylové Nesetové, Bohumily Tinzové a Vladimíry Křenkové.

různých ornamentů. Zajímavým příkladem tvořivosti polských žen byly tři rámované asambláže tvořené z několika kraslic zdobených voskovou batikou a instalovaných ve tvarech, které mají spojitost se solární tématikou – slunce, spirála a větrník.

2. Základní informace o programech

2.1 Velikonoční workshop

Termín konání: 6. – 7. dubna 2017
Místo konání: Městské muzeum Rýmařov, nám. Míru 6, Rýmařov
Cílová skupina: 1. stupeň základní školy
Tematická oblast: umělecká
Téma: zdobení velikonočních kraslic
Délka programu: 90 min
Provázanost s RVP: Umění a kultura – výtvarná výchova (barvy, jemná motorika, kreativita, představivost)

2.2 Muzejní animace pro předškolní děti

Termín konání: 6. – 30. dubna 2017
Místo konání: Městské muzeum Rýmařov, nám. Míru 6, Rýmařov
Cílová skupina: předškolní děti
Tematická oblast: historická, umělecká
Téma: Velikonoce, lidové zvyky a tradice na Rýmařovsku a v Opolském Slezsku, kraslice
Délka programu: 90 min
Provázanost s RVP: rozvoj jemné motoriky, kreativity a představivosti

2.3 Muzejní animace pro žáky 3. – 5. třídy základní školy

Termín konání: 6. – 30. dubna 2017
Místo konání: Městské muzeum Rýmařov, nám. Míru 6, Rýmařov
Cílová skupina: 3. – 5. třída základní školy
Tematická oblast: historická, umělecká
Téma: Velikonoce, lidové zvyky a tradice na Rýmařovsku a v Opolském Slezsku, kraslice, význam pohlednice
Délka programu: 90 min
Provázanost s RVP: Člověk a společnost, Umění a kultura

3. Cíle programů

Na začátku každého animačního programu jsou děti a žáci přivítáni a seznámeni s cíli, které si muzejní pedagog stanovil. K jejich stanovení zvolil Bloomovu taxonomii, která se zaměřuje především na kognitivní aspekty.[5] Jelikož se nezaměřuje na oblast afektivní, tuto kategorii doplnil a věnoval se také taxonomii D. R. Krathwohla, která mu napomohla tyto cíle rozšířit o oblast hodnotovou a postojovou.[6]

3.1 Velikonoční workshop

Žáci si osvojí dvě techniky zdobení velikonočních kraslic. Mnozí z účastníků navazují na předchozí zkušenosti zdobení voskem a rozšiřují svou znalost o techniku batikování. Plánují, které barevné kombinace použijí, aby byl výsledek co nejefektivnější. Rozvíjí jemnou motoriku, představivost a kreativitu. Účastník je schopen svými slovy popsat, jaké pomůcky potřebuje k těmto dvěma technikám a zopakovat postup jak voskové batiky, tak ryté techniky.

3.2 Muzejní animace pro předškolní děti

Výklad přizpůsobený různým věkovým skupinám předškolních dětí (3 – 4 roky a 5 – 7 let) je obeznámí s nejdůležitějším křesťanským svátkem s Velikonocemi, které jsou dnes prezentovány především jako svátky jara. Malý návštěvník je schopen formulovat, co se událo během pašijového týdne a vybaví si, že nejvýznamnějším okamžikem oslavy Velikonoc je zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Vlastními slovy se vyjádří, jaké symboly a motivy jej během těchto křesťanských svátků a oslavy jara obklopují. Vzpomene si, jaké velikonoční tradice a zvyky dodržuje v rodinném kruhu a tyto tradice je schopen popsat.

3.3 Muzejní animace pro žáky 3. – 5. třídy základní školy

Žák je schopen odůvodnit, kdy se Velikonoce slaví a upevní si, že se jedná o svátky pohyblivé. Na základě dříve osvojených poznatků je schopen samostatně formulovat, proč jsou tyto svátky z hlediska křesťanské věrouky chápány jako nejdůležitější svátky liturgického roku. Žák se dozví o tradicích a zvycích, které se během pašijového týdne ustálily na Rýmařovsku. Porovná tyto tradice s nynějšími tradicemi, které dodnes se svou

[5] ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2012, s. 63-64 .
[6] ŠOBÁŇOVÁ, Petra – JOHNOVÁ ČAPKOVÁ, Michaela. *Plánování edukačních aktivit v muzeu. Od strategického plánu k přípravě edukačního programu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2015, s. 80-83.

rodinou udržuje, a se stále aktivními tradicemi Opolského Slezska. Inspiruje se velikonočními pohlednicemi ze sbírek MMR a vytvoří si svou vlastní, kterou po skončení animačního programu může odeslat.

4. Obsah programů

4.1 Velikonoční workshop

Žáci se naučí velmi zajímavou techniku zdobení velikonočních kraslic voskovou batikou, kterou jim předvede Halina Jakubowská. Takto zdobené kraslice se v Polsku nazývají pisanky. Pomůcky pro účastníky workshopu zařídí lektoři. Děti si mají donést pouze čtyři vařená bílá vejce. Vejce by mělo být vařenou po dobu šesti hodin, aby nedošlo k jeho zkažení. Lektoři si skupinku zhruba čtrnácti dětí rozdělí na dvě menší. Ti, co se prvně věnují voskové batice, mají před sebou připravenou aromalampu, ve které se pomocí čajové svíčky rozpouští včelí vosk. Dalším důležitým předmětem je „kiska“ (tužka se špendlíkem s větší hlavičkou sloužící ke zdobení). Žací uchopí „kisku“ a do druhé ruky vejce. Špendlík ponoří do rozpuštěného vosku a jemnými krátkými tahy zdobí vejce. Těmito tahy zakryjí vše, co chtějí, aby zůstalo bílé, posléze je obarví v nejsvětlejší barvě, která je k dispozici a tou je žlutá. Tento postup se opakuje ještě dvakrát až do ponoření do poslední barvy, kterou je zelená. Lektoři vejce pokryté voskem očistí bavlněným hadříkem, který nahřejí na elektrické plotýnce. Výsledkem je magicky zdobená skořápka.

Sedmičlenná skupina žáku se této technice věnuje 45 minut a poté se vymění se skupinou, která si prvně vyzkoušela rytou techniku. Vyrývání do skořápky vajíček, kterým se v Polsku říká kroszonki, předvede Patryk Blania. Účastníkům workshopu je jedno vejce nabarveno v jednotném odstínu (zvolena je zelená barva). Jakmile barva na vejci uschne, dostanou od lektora speciální nožík s krátkým ostřím a tlakem vyškrabávají do skořápky vajíčka různé ornamenty. Každému žáku je názorně ukázáno jaký tlak a sklon ostří je nejefektivnější.

Metody: slovní (vysvětlení postupu práce), názorně-demonstrační (pozorování díla a činností související s výtvarným postupem), praktické (výtvarná práce),
Organizační forma: workshop (individuální práce),
Didaktické pomůcky: 4 vařená vejce (nejlépe bílá – tuto pomůcku si donesl žák), barvy na vejce, voda, ocet, aromalampy, vosk, čajové svíčky, „kiska“, bavlněná textilie, elektrický vařič, lámací nůž či speciální nožík,
Časová náročnost: 90 minut.

4.2 Muzejní animace pro předškolní děti

4.2.1 Velikonoce, tradice a zvyky

Skupina předškolních dětí se přesune z foyer MMR, kde je uvítána a obeznámena s podmínkami, které se v muzeu musí dodržovat, do prvního sálu Galerie Octopus. Každý účastník si samostatně prohlédne jednotlivé exponáty ze sbírek MMR. Děti a muzejní pedagog se posadí na zem a započnou diskuzi. Pedagog komunikuje s dětmi a prostřednictvím dobře formulovaných otázek se dozvídá, co vše vědí o velikonočních svátcích, tradicích a zvycích, které se v jejich rodině udržují a o symbolech a motivech, které nás během Velikonoc obklopují. Muzejní pedagog svůj výklad zaměří i na jednotlivé exponáty, které jsou spjaty s Velikonocemi (forma na pečení beránka, ošatka na chléb, velká řehtačka, velikonoční pohlednice) a dozvídá se, zdali jsou předškolní děti schopny rozpoznat vystavené exponáty a popsat jejich funkci.

Metody: názorně-demonstrační, slovní (monologické a dialogické),
Organizační forma: individuální seznámení s exponáty, skupinový rozhovor,
Didaktické pomůcky: polštáře na sezení,
Časová náročnost: 15 minut.

4.2.2 Kraslice

Skupina se přemístí do velkého sálu Galerie Octopus, kde výstava pokračuje. Dětem je ponechána chvilka, ať si pečlivě prohlédnou exponáty v podobě velikonočních kraslic ze sbírek muzea Wsi Opolskiej w Opolu. Muzejní pedagog dětem popisuje, co je to kraslice a zjišťuje, jaké techniky zdobení vajíček děti znají.

Metody: názorně-demonstrační, slovní (monologické a dialogické),
Organizační forma: individuální práce, skupinový rozhovor,
Časová náročnost: 15 minut.

4.2.3 Výroba velikonočního zajíce

Poslední část animačního programu spočívá ve výtvarné činnosti, která rozvíjí jemnou motoriku u předškolních dětí. Děti popíší, jak zajíc vypadá a tím si zodpoví otázku, které barvy mají použít a které ne, jelikož jim muzejní pedagog záměrně ponechá všechny pastelky. Děti si vezmou polštář, usadí se přímo v expozici a od muzejního pedagoga obdrží podložku, tvrdý papír se dvěma natištěnými zajíci, nůžky, pastelky a vlnu. Pedagog postup výroby bambulového zajíce krok po kroku vysvětlí a vše prezentuje na názorné ukázce. Během výtvarné činnosti muzejní pedagog dětem pomáhá a ptá se, zdali všemu rozumí.

Metody: slovní (monologické a dialogické), názorně-demonstrační (na vyrobeném zajíci vysvětlí postup práce), praktické (výtvarná činnost – stříhaní, malování, práce s vlnou),
Organizační forma: individuální práce, skupinový rozhovor,
Didaktické pomůcky: polštáře na sezení, podložky, tvrdý papír formátu A5 se dvěma natištěnými zajíci, nůžky, pastelky, vlna, oboustranná lepicí páska,
Časová náročnost: 45 minut.

4.2.4 Závěr

Zhodnocení animačního programu pro předškolní děti probíhalo tím způsobem, že se celá skupinka dětí postaví do kruhu a muzejní pedagog pošle kolem dokola svého bambulového zajíce. Dítě, které jej právě drží, má říct jedno slovo, které se váže k výstavě – co zde mělo možnost zhlédnout, co se nového dozvědělo. Muzejní pedagog děti pochválí a těší se na další setkání.

Metody: slovní (dialogické) – zhodnocení programu,
Organizační forma: skupinový rozhovor,
Časová náročnost: 15 minut.

4.3 Muzejní animace pro žáky 3. – 5. třídy základní školy

4.3.1 Úvod

Přivítání žáků ve foyer MMR a vysvětlení podmínek, které je třeba v muzeu dodržovat. Seznámení žáků s cíli animačního programu.

4.3.2 Velikonoční tradice a zvyky na Rýmařovsku a v Opolském Slezsku a jejich srovnání

Žáci se přesunou do malého sálu Galerie Octopus a samostatně si prohlédnou vystavené exponáty ze sbírek MMR. Muzejní pedagog komunikuje s žáky, vysvětlí jim, že Velikonoce se slaví v neděli po prvním jarním úplňku. Přibližuje jim křesťanské události (vjezd Ježíše Krista do Jeruzaléma, poslední večeři, ukřižování, pochování a zmrtvýchvstání), jež se odehrály během jednoho týdne, který nazýváme pašijový týden. Seznamuje je s tradicemi a zvyky rýmařovského regionu, které v 19. století zásadně ovlivnila německá národnost jeho obyvatel. Po druhé světové válce a následném odsunu původního obyvatelstva se Rýmařovsko postupně zalidnilo přistěhovalci z nejrůznějších koutů tehdejšího Československa, Maďarska a Rumunska. S odchodem německého obyvatelstva se původní

zvyky a tradice z velké míry vytratily. Muzejní pedagog žáky upozorní, aby si pečlivě prohlédli vystavené velikonoční pohlednice a vysvětlí význam posílání těchto krátkých vzkazů, který vznikl náhodou pro nedostatek papíru v roce 1870.

Skupina se přemístí do velkého sálu Galerie Octopus, kde si mohou prohlédnout druhou část výstavy, jejíž instalace je věnovaná Velikonocům v Opolském Slezsku. Velikonoční obřady a zvyky Opolského Slezska jsou dosud velice živé, patří mezi ně svěcení palmových ratolestí, pálení Jidáše, pálení žuru, chození s řehtačkami, rituální omývání na Velký pátek, svěcení pokrmů, chození s májíčkem, procesí na koních, kutálení vajíček, pomlázka zvaná śmigus-dyngus, či zdobení velikonočních vajec. Část z těchto tradic se udržela pouze u původního slezského obyvatelstva, další udržují poválečni dosídlenci.[7]

Metody: slovní (monologické a dialogické), názorně-demonstrační (pozorování exponátů), expoziční (získání nových vědomostí),
Organizační forma: individuální práce, skupinová komunikace, společný komentář vybraných exponátů,
Časová náročnost: 20 minut.

4.3.3 Kraslice

Žáci si pečlivě prohlédnou vystavené kraslice ze sbírek Muzea Wsi Opolskiej w Opolu. Je jim vysvětlena symbolika vejce. Vejce je symbolem jara, plodnosti a zrození nového života. Jeho motiv se objevuje v řadě kosmologických mýtů. Představovalo cennou obětinu pro božstva, proto se používalo při různých magických úkonech (stavební obětiny, jídelní obětiny, liturgie kultu mrtvých). Mnohé tyto původně pohanské prvky přejalo také křesťanství.

V Opolském Slezsku je velmi oblíbená technika zdobení vajíček, kterým se říká kroszonki. Každá barva měla svůj význam. Zelená vejce se dávala školákům, černá byla určená pro starší a vážené osoby. Fialová vejce měly dívky pro starší mládence. Pro své vyvolené si schovávaly červené a hnědé kraslice, na nichž nechyběly ani příležitostné veršíky. Žluté vejce znamenalo pro chlapce velkou potupu, neboť symbolizovalo odmítnutí nápadníka. Se zvykem obdarovávání vejci se setkáme i dnes, symbolika barev už ale upadla v zapomnění. Vosková batika se v Opolském Slezsku rozšířila spolu s příchodem repatriantů z východu Polska po roce 1945. Pestrobarevné, živé ornamenty navazují na symboliku života

[7] Autorem textů, které jsou společně s fotografiemi součástí informačních panelů instalovaných na výstavě „Velikonoce na Rýmařovsku a v Opolském Slezsku“ je Bogdan Jasiński (etnograf a správce sbírek Muzeau Wsi Opolskiej w Opolu).

(rostlinné motivy), solární symboliku (jelen, kůň, rozeta, svastika, větrníky, ryby), náboženství (kříž, kostel, Ježíš Kristus), nebo odkazují ke kosmogonii (strom života).[8]

Metody: názorně-demonstrační, slovní (monologické a dialogické),
Organizační forma: společný komentář vybraných exponátů, skupinový rozhovor,
Časová náročnost: 10 min.

4.3.4 Pracovní listy

Žáci od muzejního pedagoga obdrží polštáře, podložky, propisky, tužky, pracovní listy a posadí se na zem ve velkém sále Galerie Octopus. Pracovní listy složené z několika úkolů slouží pouze jako didaktická pomůcka, aby si žák upevnil informace, které se dozvěděl během první části animačního programu, nikoliv jako prostředek pro hodnocení jeho znalostí a dovedností.[9]

1. Kdy se slaví Velikonoce?

2. Spoj k sobě hodící se:

Popeleční středa	*poslední večeře Ježíše Krista s jeho učedníky*
Květná neděle	*pochování Ježíše Krista, bdění u Božího hrobu*
Zelený čtvrtek	*zmrtvýchvstání Ježíše Krista*
Velký pátek	*vjezd Ježíše Krista do Jeruzaléma*
Bílá sobota	*ukřižování Ježíše Krista*
Velikonoční neděle	*pálení posvěcených kočiček z loňského roku, 1. den postní doby*

3. Během pašijového týdne, který začíná Květnou nedělí, se u nás ustálily určité zvyky. Pamatuješ si nějaké lidové zvyky

4. Co to je? (fotografie řehtačky)

5. Co symbolizují kraslice?

6. Jaké techniky zdobení vajíček znáš? Nakresli a pojmenuj symboly, které se používají ke zdobení kraslic?

7. Komu bys poslal(a) velikonoční pohlednici? Vymysli krátký text, který bys na velikonoční pohlednici napsal(a).

[8] Čerpáno z překladu textů Bogdana Jasińskeho.
[9] MRÁZOVÁ, Lenka. Tvorba pracovních listů. Metodický materiál. Brno: Moravské zemské muzeum Brno, 2013, s. 6.

Úkoly si samostatně vypracuji. Pokud si nepamatují odpovědi, můžou je nalézt přímo ve výstavě (informační panely, popisky, fotografie, vystavené exponáty) a tím jsou schopni pracovat i s výstavou a ještě jednou si ji zpětně projdou. Jakmile jsou žáci s pracovními listy hotovi, společně s muzejním pedagogem si je zkontrolují. Pokud nemají nějakou úlohu vyplněnou či mají nějakou otázka špatně zodpovězenou, mají možnost si ji opravit a tím si znovu správnou odpověď upevnit.

Metody: slovní (monologické, dialogické a písemné práce), fixační (upevnění nově nabytých vědomostí pomocí pracovních listů),
Organizační forma: individuální práce, skupinový rozhovor a práce
Didaktické prostředky: podložka, pracovní listy, polštáře na sezení, propiska, tužka,
Časová náročnost: 30 min.

4.3.5 Pohlednice

Každý žák obdrží tvrdý papír formátu A5. Na jedné straně je natištěná zadní část pohlednice a druhá strana je prázdná. Tato činnost navazuje na pracovní listy, v nichž je formulován úkol: *Komu bys poslal(a) velikonoční pohlednici? Vymysli krátký text, který bys na velikonoční pohlednici napsal(a).* Žáci se v tvorbě své vlastní pohlednice můžou inspirovat vystavenými exempláři z 20. let 20. století.

Metody: názorně-demonstrační, praktická výtvarná činnost,
Organizační forma: individuální práce,
Didaktické prostředky: podložka**,** polštáře na sezení, formát A5 s natištěnou zadní stranou pohlednice, propiska, pastelky,
Časová náročnost: 25 min.

4.3.6 Závěr

Vzniklé velikonoční pohlednice žáků si prohlédne celá třída a zhodnotí, zdali se někdo inspiroval vystavenými exponáty. Muzejní pedagog žáky pochválí, poděkuje jim za jejich spolupráci a rozloučí se.

Metody: slovní (monologické),
Organizační forma: skupinový rozhovor,
Časová náročnost: 5 min.

5. Evaluace

Předškolní děti a žáci prvního stupně základní školy, kteří se zúčastnili animačního programu při příležitosti konání výstavy „Velikonoce na Rýmařovsku a v Opolském Slezsku“, byli velice zvídaví, se zájmem poslouchali muzejního pedagoga a hbitě odpovídali na pokládané otázky. Především u nejmladších dětí (3 – 4 roky), které animační program navštívily, bylo vidět, že jsou nadšené hlavně z návštěvy muzea (jiného prostředí než je pro ně obvyklé), jelikož se posléze vracely se svými rodiči, aby jim ukázaly a popsaly, co vše v muzeu viděly. Animační program byl hodnocen kladně jak dětmi, tak i jejich učiteli, kteří již čekají na další nabídku k novým výstavám, které Městské muzeum realizuje. V závěru je přiloženo hodnocení animačního programu od Mgr. Heleny Habartové, která je třídní učitelkou 4. C, Základní školy Rýmařov, Jelínkova 1. „*Žáci třídy 4. C si při animačním programu své znalosti zopakovali a upevnili. Dozvěděli se také některé nové informace, například něco o zdejších tradicích dodržovaných v předválečném období. Moc se jim líbilo posílání Velikonočních pozdravů. Těšíme se na další návštěvu.*“

6. Příklad dobré praxe

Příklad dobré praxe je zpracovaný z animačního programu „Velikonoce na Rýmařovsku a v Opolském Slezsku“ pro 3. – 5. třídu základní školy.

„Velikonoce na Rýmařovsku a v Opolském Slezsku“

Cílová skupina: 3. – 5. třída.

Téma: křesťanství, velikonoční zvyky a tradice na Rýmařovsku a v Opolském Slezsku, symbolika kraslice a techniky zdobení, význam pohlednice.

Tematická oblast: historická, etnografická a umělecká.

Cíl: seznámení s nejdůležitějším svátkem křesťanského liturgického roku s Velikonocemi.

Stručný popis programu:

1. část – prohlídka první části výstavy v malém sále Galerie Octopus,

– formou diskuze přiblížit žákům Velikonoce, jakožto nejdůležitější svátky křesťanského liturgického roku, tak i svátky jara,

– objasnění tradic a zvyků, které byly na Rýmařovsku silně zakořeněné a s odchodem původních německých obyvatel z rýmařovského regionu úplně vymizely,

– význam pohlednice – nositelky informací,

2. část – prohlídka druhé části výstavy ve velkém sále Galerie Octopus,

– formou monologu vysvětlení pojmů kroszonki, pisanky, pochopení symboliky vejce a barvy, vysvětlení technik zdobení velikonočních kraslic typických pro Opolské Slezsko,

3. část – vyplnění pracovních listů – práce s vědomostmi, které si žáci během animačního programu osvojili; procvičování mechanické paměti,

4. část – výroba své vlastní velikonoční pohlednice, inspiraci mohli naleznout mezi vystavenými pohlednicemi z 20. let 20. století, které jsou součástí výstavy.

Použité aktivizační metody:

1. metody demonstrační – pozorování a samostatná prohlídka panelů a předmětů,

2. metody slovní – monologické – vyprávění, vysvětlení a odborný výklad (komentovaná prohlídka panelů a exponátů); dialogické – diskuse, brainstorming, návaznost na znalosti žáků a jejich poznatků; písemných prací (práce s pracovními listy),

3. metody praktické – výtvarná činnost (výroba své vlastní velikonoční pohlednice).

Didaktické prostředky:

Teoretická část: polštáře na sezení, podložky, pracovní listy, propisky, tužky a pastelky.

Výtvarná část: polštáře na sezení, podložky, tvrdý papír formátku A5 s natištěnou zadní částí pohlednice, propisky a pastelky.

Četnost programu:

V termínu od 6. – 30. dubna proběhly čtyři animační programy pro 1. stupeň ZŠ k výstavě „Velikonoce na Rýmařovsku a v Opolském Slezsku“. Se dvěma třídami přišla Základní škola Rýmařov, Jelínkova 1 a s jednou třídou rozdělenou na dvě skupiny dorazila ZŠ Dolní Moravice.

Autor, datum a místo konání:

Mgr. Jana Štolfová, duben 2017, Městské muzeum Rýmařov, Galerie Octopus.

Seznam použité literatury

DOLÁK, Jan – HOLMAN, Pavel – JAGOŠOVÁ, Lucie – JŮVA, Vladimír – MRÁZOVÁ, Lenka – ŠERÁK, Michal – ŠOBÁŇOVÁ, Lenka. *Základy muzejní pedagogiky. Studijní texty*. Brno: Moravské zemské muzeum Brno, 2014. 103 s. ISBN 978-80-7028-441-4.

KAREL, Jiří – PLESKÁ, Leona. Muzeum na počátku třetího tisíciletí. In: *Střední Morava. Vlastivědná revue,* 2002, roč. 8, č. 14, Olomouc: Memoria Olomouc, s. 138-148. ISBN 80-85807-91-2.

MRÁZOVÁ, Lenka. *Tvorba pracovních listů. Metodický materiál*. Brno: Moravské zemské muzeum Brno, 2013, 29 s. ISBN 978-80-7028-403-2.

MÜLLER, Petr – VYHLÍDAL, Michal. *Muzeum Rýmařov, Galerie Octopus*. 1. vyd. Rýmařov, 2016. 150 s. ISBN 978-80-270-8576-5.

Muzejní výstavnictví: učební texty nástavbového kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky. 1. vyd. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2014. 309 s. ISBN 978-80-866-1162-4.

PŘIKRYLOVÁ NESETOVÁ, Zdenka. Jak se slaví svátky jara u nás a v Polsku. *Rýmařovský horizont,* 2017, roč. 19, č. 8. 32 s. ISSN 1214-4517.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2012. 140 s. ISBN 978-80-244-3003-4.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní expozice jako edukační médium 1. díl: Přístupy k tvorbě expozic a jejich inovace*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouc, Pedagogická fakulta, 2014. 361 s. ISBN 978-80-244-432-7.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra – JOHNOVÁ ČAPKOVÁ, Michaela. *Plánování edukačních aktivit v muzeu. Od strategického plánu k přípravě edukačního programu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2015. 117 s. ISBN 978-80-244-4626-4.

Příloha č. 1 – Pracovní listy pro žáky 3. – 5. třídy základní školy

MĚSTSKÉ MUZEUM RÝMAŘOV **Jméno**

„VELIKONOCE NA RÝMAŘOVSKU A V OPOLSKÉM SLEZSKU“

PRACOVNÍ LIST **.....**

1. **Kdy se slaví Velikonoce?**

2. **Spoj k sobě hodící se:**

Popeleční středa	poslední večeře Ježíše Krista s jeho učedníky
Květná neděle	pochování Ježíše Krista, bdění u Božího hrobu
Zelený čtvrtek	zmrtvýchvstání Ježíše Krista
Velký pátek	vjezd Ježíše Krista do Jeruzaléma
Bílá sobota	ukřižování Ježíše Krista
Velikonoční neděle	pálení posvěcených kočiček z loňského roku, 1. den postní doby

3. **Během pašijového týdne, který začíná Květnou nedělí, se u nás ustálily určité zvyky. Pamatuješ si nějaké lidové zvyky?**

4. **Co to je?**

5. **Co symbolizují kraslice?**

lásku	neplodnost	život
zrození	nenávist	plodnost

6. **Jaké techniky zdobení vajíček znáš? Nakresli a pojmenuj symboly, které se používají ke zdobení kraslic?**

7. **Komu bys poslal(a) velikonoční pohlednici? Vymysli krátký text, který bys na velikonoční pohlednici napsal(a).**

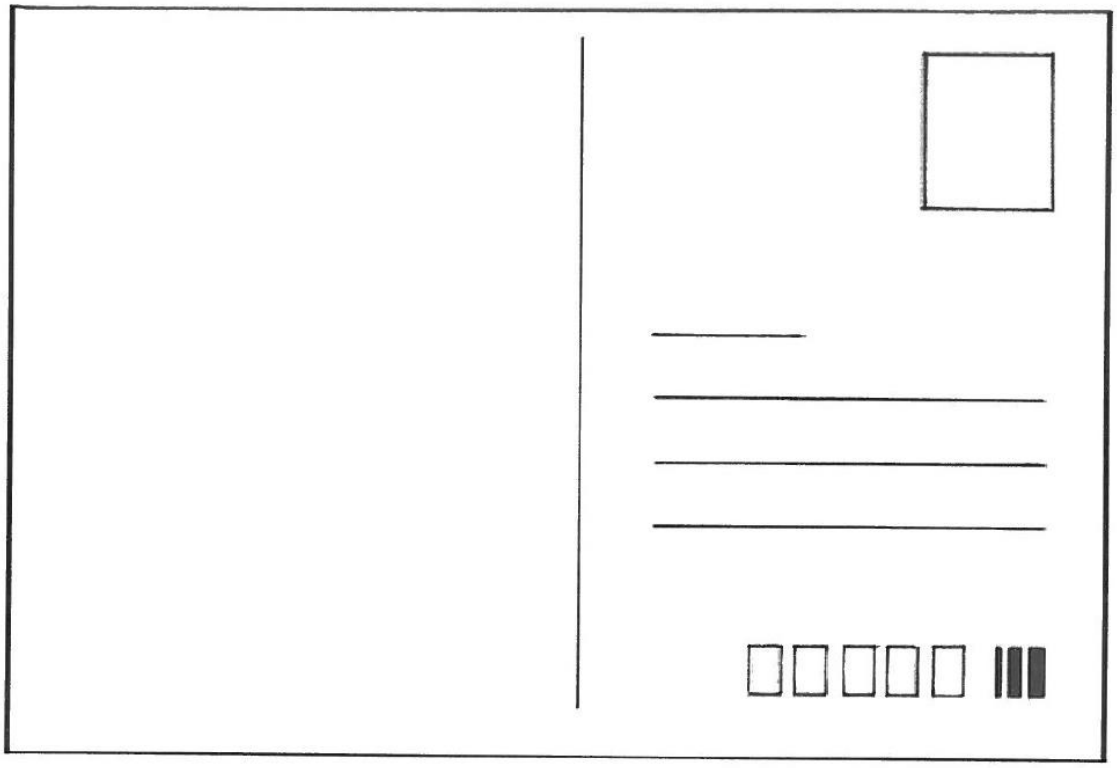

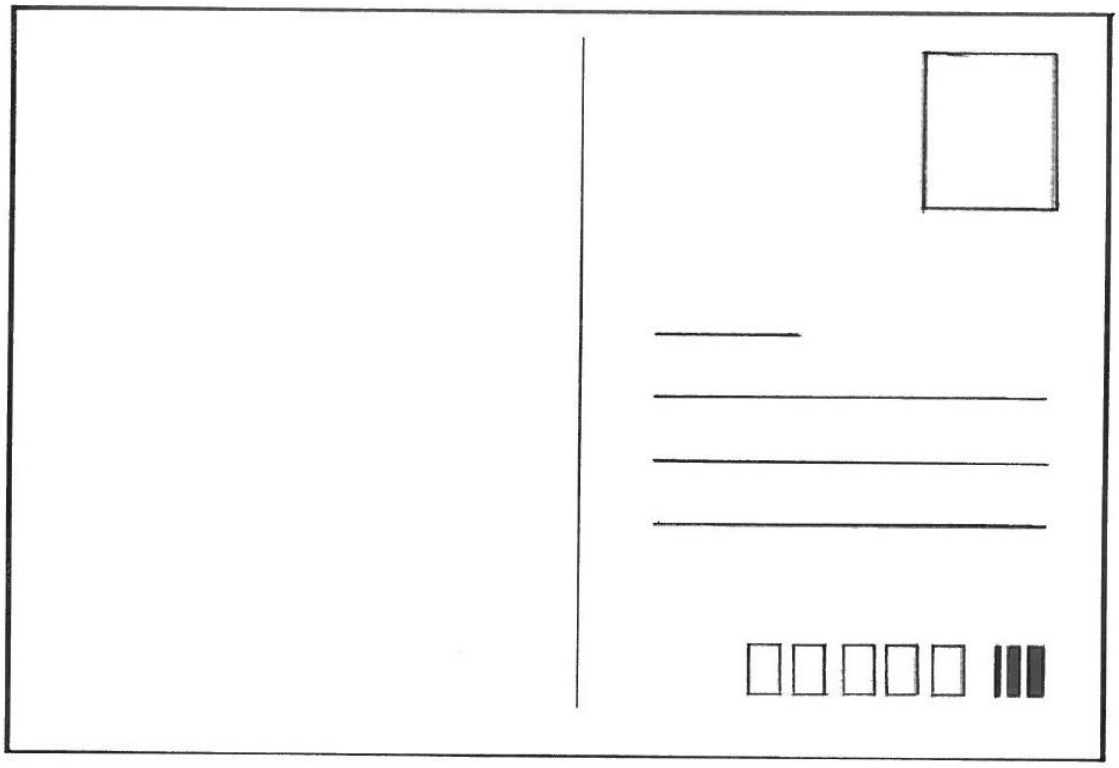

Příloha č. 2 – fotodokumentace velikonočního workshopu

Příloha č. 3 – fotodokumentace animačních programů